Pescatourisme 83

FLAG: Groupe Varois

Le Var, Francja

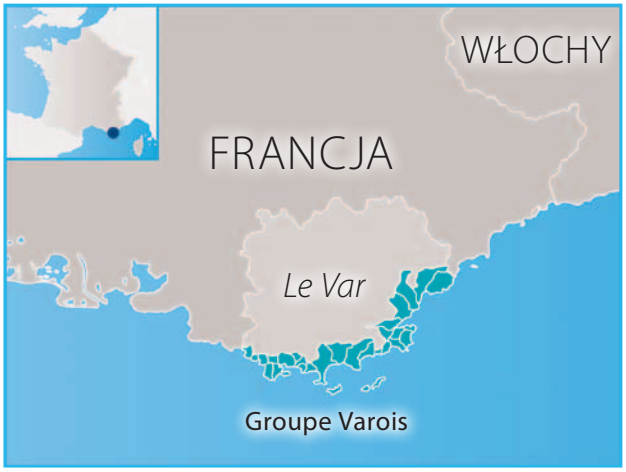

Prezentacja projektu

Niniejszy projekt przenosi i adaptuje doświadczenia w dziedzinie turystyki rybackiej zdobyte we Włoszech na obszar departamentu Var we Francji. Projekt polegał nie tylko na stworzeniu specyficznej aktywności turystycznej, dopasowanej do rybołówstwa w tym obszarze, ale również zaangażował właściwe podmioty do zachęcenia do przemian prawnych, niezbędnych do ułatwiania takiej aktywności na francuskim wybrzeżu.

Kontekst i główne wyzwania

Atrakcyjną linię wybrzeża Morza Śródziemnego w departamencie Var charakteryzują wyjątkowe zasoby środowiska, w tym pewna liczba rezerwatów, parków krajobrazowych oraz stref z zakazem połowów. Ten dynamiczny i rozwijający się obszar, który zyskuje coraz większą popularność wśród turystów, obejmuje kilka stref o bardzo gęstej zabudowie miejskiej, takich jak Tulon czy St Tropez. Liczba mieszkańców tego obszaru wzrosła w ciągu ostatnich 30 lat z 628 025 do ponad miliona, a w sektorze morskim istnieje duży popyt na różnorodne działania: żeglarstwo, nurkowanie, rybactwo podwodne, jak również tradycyjne, rzemieślnicze rybactwo na niewielką skalę, które, istniejąc od setek lat, musi ponownie odkryć swoje miejsce, aby przetrwać.

90% floty w regionie (Provence-Alpes Côte d'Azur, „PACA") to niewielkie, będące własnością szyprów, łodzie rybackie nie dłuższe niż 10 metrów. Konkurencja z innymi sektorami wraz z ogólnym spadkiem w sektorze rybackim oraz jego rosnącą marginalizacją wśród reszty lokalnej społeczności oznaczają, że istnieje potrzeba ponownego zainteresowania ogółu sprawami sektora. Liczba potencjalnych klientów, jeżeli chodzi o turystykę rybacką, jest również ogromna.

Celem projektu *Pescatourisme 83* jest zaoferowanie lokalnym rybakom sposobu na zdywersyfikowanie zarobków bez zwiększania wysiłku poświęcanego połowom, a równocześnie zaangażowanie ogółu społeczeństwa w taki sposób, aby uzyskać świadomość tradycji i dziedzictwa, jakim jest rybactwo, oraz wyzwań, z jakimi boryka się ten sektor. Rozwój turystyki rybackiej w Var natrafił jednak na pewne przeszkody:

Oprócz niechęci rybaków do wzięcia udziału w nowych działaniach, takich jak turystyka rybacka, pojawiły się również dwie przeszkody techniczne, przeszkadzające w rozwoju tego typu aktywności: a) brak było konkretnych uregulowań prawnych odnoszących się do turystyki rybackiej oraz b) we Francji rybacy podlegają specjalnym zasadom opodatkowania, ale nie było jasne, czy będą im również podlegać, jeśli będą prowadzić działalność turystyczną. Dodatkowe obciążenia administracyjne wiążące się ze stosowaniem się do dwóch różnych systemów podatkowych były dla rybaków argumentem odstręczającym ich od zajęcia się turystyką rybacką.

Takie kwestie techniczne, nie wspominając już o kosztach adaptacji potrzebnych do przystosowania łodzi rybackich do potrzeb turystycznych, oraz o kwestiach komunikacji i marketingu, niezbędnych do stworzenia atrakcyjnej oferty turystycznej, były poważnymi przeszkodami na drodze do wprowadzenia turystyki rybackiej we Francji.

Populacja Var: 1 001 408 mieszkańców	**Powierzchnia/km²:** 5 973
Gęstość populacji / mieszkańców / km²: 168	**Rybacy w Var**: 227 (na 216 łodziach)

Cele projektu

Celem *Pesca-tourism 83* było przeprowadzenie projektu pilotażowego na wybrzeżu Var, aby ustalić warunki niezbędne do wprowadzenia w praktykę turystyki rybackiej na tym obszarze. Po ustaleniu warunków celem jest rozwój turystyki rybackiej na terenie Var oraz rozszerzenie tej działalności na całe francuskie wybrzeże Morza Śródziemnego i być może dalej.

W szczególności celem projektu jest:

- Pokazanie rybakom korzyści z podjęcia działalności wiążącej się z turystyką rybacką
- Pokazanie ustawodawcom, jak istotne jest ułatwienie turystyki rybackiej
- Ustalenie zasad bezpieczeństwa, dotyczących zabierania pasażerów na pokład
- Przeprowadzenie niezbędnych adaptacji łodzi uczestniczących w projekcie
- Opracowanie oferty turystyki rybackiej, która byłaby zgodna z typem rybołówstwa na tym obszarze i gwarantowała poszanowanie dla środowiska morskiego.
- Próbne działania w dziedzinie turystyki rybackiej

Opis projektu

Turystyka rybacka jest rozumiana w ten sposób, że zawodowi rybacy przyjmują pewną liczbę turystów na swoich łodziach, na zasadzie zajęć turystyczno-rekreacyjnych, mających na celu odkrywanie świata rybołówstwa i morza. Jeżeli chodzi o Var, praktykę dostosowano do rodzaju łodzi rybackich (7-10 metrów, często tylko jeden członek załogi), i polega ona na porannych (3-4 godz.) wyprawach, na które wypływa się przed świtem, aby wyciągnąć sieci zastawione poprzedniego dnia oraz aby obserwować techniki tradycyjnego rybołówstwa i uczyć się ich.

Niniejszy projekt obejmuje:

1. Studium wykonalności wprowadzenia działań związanych z turystyką rybacką w Var, określające zasady bezpieczeństwa, do jakich należy się stosować, adaptacje, jakie będą musiały być przeprowadzone na łodziach rybackich, potrzeby szkoleniowe w turystyce oraz możliwe skutki.
2. Ustalenie, jak takie działania będą funkcjonowały w praktyce: rola poszczególnych rybaków oraz rola organizacji biorących udział w projekcie, w tym kampania komunikacyjna biur turystycznych.
3. Określenie możliwych działań uzupełniających (np. zakwaterowanie turystów, sprzedaż lokalnych produktów itp.)

Ten 3-letni projekt, rozpoczęty w styczniu 2009 r. i trwający do grudnia 2011 r., ma trzy główne fazy:

Faza przygotowawcza: od stycznia do czerwca 2009 r. (6 miesięcy)

- Ustalenie wszystkich wymagań potrzebnych do wprowadzenia w praktyce turystyki rybackiej (zasady bezpieczeństwa, cechy łodzi, szkolenie rybaków)
- Określenie, jakiego typu turystyka rybacka może być oferowana przez rybaków, w zależności od rodzajów łodzi oraz połowów w okolicy
- Organizacja oferty turystycznej
- Opracowanie materiałów marketingowych
- Konferencja prasowa z udziałem lokalnych i regionalnych mediów (prasa i TV)

Faza pilotażowa: od czerwca 2009 r. do czerwca 2010 r. (1 rok)

- Doprowadzenie do tego, aby łodzie spełniały standardy bezpieczeństwa przy przewożeniu turystów
- Regionalna kampania prasowa na temat działań pilotażowych
- Działania próbne w zakresie turystyki rybackiej pomiędzy czerwcem a wrześniem 2009 r. (5 łodzi)
- Analiza wyników

Faza rozszerzona: od czerwca 2010 r. do grudnia 2011 r. (18 miesięcy)

- Szersze próby (prawie finalna oferta) od czerwca do października 2010 r.
- Opracowanie systemu certyfikacji dla turystyki rybackiej
- Ustalenie działań uzupełniających
- Końcowe działania próbne, od czerwca 2011 r., aby zatwierdzić system certyfikacji

Główne zaangażowane podmioty

Motorem projektu jest Marco Polo Echanger Autrement, stowarzyszenie non-profit specjalizujące się w zrównoważonym rozwoju lokalnym. Jednak stowarzyszeniu udało się zmobilizować szeroką grupę partnerów, zorganizowanych w obrębie 3 głównych misji:

Po pierwsze, „komitet sterujący", który kieruje projektem, planuje działania, koordynuje podejmowanie decyzji i rozwiązywanie problemów. W skład komitetu wchodzą:

- Dyrektor ds. morskich departamentu Var
- Project Officer z regionalnego (PACA) wydziału ds. morskich
- Project Officer z działu ds. rolnictwa, morza i lasów Rady Departamentu Var
- Project Officer z wydziału gospodarczego *„Communauté d'agglomération"* (organ międzygminny) Toulon – Provence – Méditerranée
- Prezes Marco Polo Echanger Autrement
- Prezes Komitetu Var ds. rybołówstwa i akwakultury
- Przedstawiciel działu środowiska z St Raphaël
- Przedstawiciel Wydziału Turystyki Var
- Project Coordinator (Koordynator projektu)

Po drugie, szersze partnerstwo publicznych i prywatnych instytucji, w tym organizacje rybackie, biura turystyczne, organizacje badań morza (IFREMER), organizacje zajmujące się ochroną środowiska (WWF) oraz regionalne i departamentalne wydziały ds. morskich zostało zaangażowane w promowanie i rozpowszechnianie informacji o projekcie w swoich szeregach oraz w generowanie dalszego oddźwięku w obrębie 4 głównych osi projektu: rybołówstwa, turystyki, ochrony środowiska oraz władz lokalnych.

Po trzecie, trzy techniczne grupy robocze zajmujące się niżej wymienionymi tematami zostały utworzone w trakcie projektu, ich pracę koordynuje Koordynator Projektu z Marco Polo:

- **Bezpieczeństwo:** Departamentalna Dyrekcja ds. terenów i mórz oraz Jednostka Nadbrzeżna ds. morskich pracowały wraz z rybakami przy ustalaniu wymogów bezpieczeństwa oraz opracowywaniu procedur bezpieczeństwa dla turystyki rybackiej.
- **Rybołówstwo i turystyka:** Biuro Turystyki i rybacy ustalili, jaki typ turystyki rybackiej ma być oferowany
- **Komunikacja:** Biuro Turystyki, członkowie komitetu sterującego oraz rybacy-kandydaci do turystyki rybackiej zorganizowali kampanię marketingową i komunikacyjną.

Rezultaty projektu

Jest jeszcze ciągle za wcześnie, aby ustalić skutki projektu Pesca-tourism 83. Oczekiwane skutki projektu są oparte o skutki uzyskane we Włoszech, gdzie projekt dotyczący turystyki rybackiej wykazał, że (w porównaniu do zwykłego dnia na połowie, przynoszącego około 350 € zysku dwuosobowej załodze pracującej 13 godzin, przy złowieniu 25 kg ryb o średniej cenie 20 € za kg) dzień turystyki rybackiej przynosi zysk w wysokości 360 € dla tej samej załogi, pracującej lżej, bo 11 godzin, z 10 turystami, z których każdy płaci 40 €. Zostanie złowionych średnio 2-5 kg ryb, co zmniejszy wykorzystywanie zasobów.

W związku z tym, oczekiwane skutki projektu Pescatourisme 83 są następujące:

- **Ekonomiczne** – chodzi o przyniesienie rybakom dodatkowego dochodu, co pomoże zmniejszyć napięcie wynikające ze zmniejszenia kwot połowowych. Co więcej, nakład pracy przy turystyce rybackiej jest mniejszy niż przy typowym dniu rybaka.
- **Socjalne** – dzięki zwróceniu uwagi nowych osób na rybołówstwo, wsparcie społeczne jest generowane przez wzrost świadomości istnienia takich działań, oraz trudności, z jakimi borykają się rybacy łowiący na małą skalę (nieprzewidywalne połowy, konkurencja z rybołówstwem na dużą, przemysłową skalę, oraz z żeglarstwem). Ponadto taka świadomość może zachęcić ludzi do rozważania rybactwa jako możliwego zawodu, co pomoże przyciągnąć młodych ludzi do tego sektora.
- **Kulturalne** – poprzez kapitalizowanie i promowanie dziedzictwa i tradycji, jakie reprezentuje w tym obszarze tradycyjne rybołówstwo
- **Środowiskowe** – dzięki spowodowaniu, że rybacy będą w centrum wysiłków mających na celu chronienie zasobów ryb

Dotychczasowe wymierne efekty to:

Prace prawne i w dziedzinie bezpieczeństwa:

- Utworzenie krajowej grupy roboczej ds. turystyki rybackiej w ramach Ministerialnego Wydziału Rybołówstwa i Akwakultury – obejmuje to prace dotyczące bezpieczeństwa i uregulowań prawnych mających ułatwić turystykę rybacką.
- Ustalenia prawne („*note réglementaire*") stworzone w 2009 r. do celów prób w dziedzinie turystyki rybackiej (w łodziach o co najmniej 2-osobowej załodze)
- Ustalenia prawne z 2010 r., zezwalające na to, aby łodzie z tylko jednym członkiem załogi brały udział w tych działaniach pilotażowych i zabierały turystów na pokład
- Utrzymanie zwolnień podatkowych dla rybaków przy pracy w turystyce rybackiej[1]
- Przyjęcie krajowej mapy drogowej w sprawie turystyki rybackiej.
- Film pokazujący procedury bezpieczeństwa dotyczące turystyki rybackiej w departamencie Var.
- Dokument dotyczący środków ostrożności na łodzi w Var
- 11,5% floty rybackiej Var zgłosiło się do próbnych działań w turystyce rybackiej (25/216 łodzi).

Działania w dziedzinie turystyki rybackiej:

- 2009: Pierwsza runda próbnych rejsów turystyki rybackiej (5 łodzie z 2-osobową załogą)
- 2010: Druga runda testów pilotażowych (7 łodzi z tylko jednym członkiem załogi)
- W sumie 12 łodzi wyposażonych i zatwierdzonych do działań w dziedzinie turystyki rybackiej
- 323 turystów skorzystało z turystyki rybackiej w Var (średnio 2 pasażerów tygodniowo, w zależności od pogody)
- Dodatkowy dochód dla rybaków w wysokości 30-70% (w zależności od rozmiarów łodzi) w dniach z turystyką rybacką.
- Radykalna zmiana podejścia rybaków oraz ich zaangażowania w dyskusję z innymi podmiotami w rejonie w tematach dotyczących rybołówstwa, ale również w bardziej ogólnych sprawach.
- Znacząca zmiana w postrzeganiu rybołówstwa przez osoby biorące udział w działaniach.

Głównymi beneficjentami byli rybacy, którym udzielono głosu w dyskusjach terytorialnych dotyczących dywersyfikacji rybołówstwa; 12 z nich ma obecnie status podmiotów uczestniczących w turystyce rybackiej. Oprócz uzyskania dodatkowych dochodów z dni, w których brali udział w działaniach związanych z turystyką rybacką, wprowadzili oni również niezbędne wymogi bezpieczeństwa, i znajdują się na dobrej pozycji, aby rozwinąć dodatkowe, powiązane działania (np. kwestie kulinarne lub zakwaterowanie). Co więcej, skorzystali z działań marketingowych lokalnych agencji turystycznych oraz regionalnych i lokalnych kampanii prasowych.

1 Przy założeniu, że roczny zysk z turystyki rybackiej nie przekracza 30 000 euro i stanowi mniej niż 50% dochodu

Przezwyciężanie przeszkód: najważniejsze doświadczenia

Dwie główne przeszkody to: restrykcyjne prawodawstwo oraz sprzeciw części rybaków.

Jeśli chodzi o prawodawstwo, po prostu brakowało ram prawnych dotyczących zabierania turystów na łodzie rybackie. Kluczowe dla przezwyciężenia tych barier było a) znalezienie lokalnego przedstawiciela administracji publicznej, który miałby chęć podjąć ryzyko; b) wykazanie zainteresowania i potrzeby znowelizowania odpowiednich przepisów, innymi słowy, udowodnienie, że turystyka rybacka może funkcjonować; oraz c) zmobilizowanie takiego grona partnerów, które zmieniłoby rozkład sił w zakresie przekonywania prawodawców o potrzebie zmiany. W świetle dowodów pochodzących z tak wielu różnych sektorów prawodawcy zostali postawieni w obliczu sytuacji, w której musieli uznać status quo.

Rybacy początkowo sprzeciwiali się wszelkim sugestiom spoza sektora, które dotyczyły zmiany ich działalności, w szczególności byli zaś wyjątkowo wrażliwi na jakiekolwiek wzmianki o kwestiach ochrony środowiska czy różnorodności. Konieczne było stopniowe zdobywanie szacunku i zaufania poprzez okazywanie dogłębnego zrozumienia rybołówstwa i regionu oraz kwestii dotyczących rybaków. Włączająca metoda Pesca-tourism 83 była decydująca dla przekonania rybaków nie tylko do wzięcia udziału w projekcie, ale także do aktywnego uczestnictwa w jego rozwijaniu. Promowanie prawdziwej własności sprawiło, że rybacy, którzy początkowo zarzekali się, że nigdy nie będą prowadzić turystyki rybackiej, teraz to robią, a ponadto przodują w rozwijaniu dalszych działań.

Dużą część swojego sukcesu projekt zawdzięcza jego włączającej metodzie oraz zarządzaniu przez niezależną stronę trzecią (Marco Polo). Stowarzyszenie Marco Polo połączyło zawodowych rybaków, władze publiczne, działaczy ekologicznych oraz agencje turystyczne, by znaleźć rozwiązanie, które zmniejszy odławianie i zagwarantuje rybakom godziwy zarobek, chroniąc przy tym środowisko i podnosząc wartość dziedzictwa regionu.

Rybacy angażowali się na każdym etapie projektu i podjęli wszystkie najważniejsze decyzje związane z ustalaniem działań turystyki rybackiej w regionie, począwszy od oferowanego typu działalności aż do typu kamizelki ratunkowej, jaką powinni nosić turyści. W taki sposób uzyskano poczucie rzeczywistej własności, a konstruktywne stosunki pomiędzy rybakami a innymi czynnikami sprawczymi (publicznymi, środowiskowymi i turystycznymi) zastąpiły wcześniejszą nieufność i brak zaangażowania.

Ponadto włączenie osób, które orientowały się w zmianach prawnych koniecznych do urzeczywistnienia turystyki rybackiej, okazało się kluczem do sukcesu projektu. Tylko przekonanie ich do wprowadzenia zmian w prawie sprawiło, że zabieranie turystów na łodzie rybackie stało się legalne.

Widoki na przyszłość

Bezdyskusyjną kwestią jest zrównoważone rozwijanie indywidualnych działań w ramach turystyki rybackiej przez zaangażowanych rybaków. Jednakże wciąż trwają prace nad zapewnieniem zrównoważonego rozwoju całego systemu koordynacji i szerokiego grona uczestników. Marco Polo będzie pracować nad projektem do grudnia 2011 r., mając na celu pozostawienie na miejscu zrównoważonego i samowystarczalnego systemu, by ułatwić turystykę rybacką w Var. Na zakończenie 3-letniego projektu Pescatourism 83 powinien być zrównoważonym regionalnym projektem, w którym wiodącą rolę odgrywa społeczność rybaków.

Prace toczą się w dwóch głównych dziedzinach:

1. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju modelu stworzonego dla działań związanych z turystyką rybacką w Var. Podczas gdy indywidualni rybacy będą kontynuować swoją działalność w zakresie turystyki rybackiej, trwają prace nad tym, by oparty na współudziale system był podtrzymywany bez zaangażowania Marco Polo, a więc by turystyka rybacka była praktykowana w skoordynowany sposób, który bierze pod uwagę korzyści różnych interesariuszy (związanych z rybołówstwem, środowiskiem itd.), a także by ta gałąź była zauważalna wśród regionalnej oferty turystycznej. Konieczna jest finalizacja kwestii takich jak przydzielanie i podejmowanie ról (koordynacja, integracja obaw związanych ze środowiskiem w zakresie proponowanych działań, marketing, komunikacja). Należy też bliżej przyjrzeć się kwestii, czy lokalne stowarzyszenia rybackie, Prud´homies, są w stanie prowadzić wspólne projekty.
2. Rozszerzanie turystyki rybackiej na inne, uzupełniające działania takie jak degustacje, zakwaterowanie, włączanie się w agroturystykę i rozwijanie metod pozwalających na tworzenie wartości dodanej niedocenianych gatunków. Prace mające na celu rozszerzenie i rozbudowę działań związanych z turystyką rybacką wykonuje Marco Polo i sami rybacy.

Prace prawodawcze również są w toku, ale projektowi udało się trafić w moment konieczny do zainicjowania procesu wprowadzania niezbędnych poprawek. Proces ten został przejęty przez odpowiednich działaczy krajowych. Marco Polo jednakże przewiduje liczne spotkania techniczne z innymi stowarzyszeniami FLAG z Francji, które chcą rozwijać turystykę rybacką na swoim obszarze.

Możliwość przenoszenia doświadczeń w inne warunki

Turystyka rybacka jest jednym z pierwszych pomysłów, jakie przychodzą na myśl, kiedy zastanowić się nad tym, jak rybacy mogą zróżnicować swoją działalność, a metodologia Pescatourisme 83 ma duży potencjał, jeśli chodzi o przeniesienie na inne obszary. Ale przy tym należy wspomnieć, że jest to praktyka o skończonych możliwościach rozwiązania wielu trudności w sektorze rybackim oraz że niekoniecznie nadaje się do wszystkich rejonów. Według promotora projektu pomyślne przeniesienie na inny teren zasadza się na następujących kwestiach:

- jasne określenie kontekstu i potrzeb regionu oraz grupy docelowej
- znalezienie właściwych partnerów w celu zaspokojenia tych potrzeb – oraz realne uczestnictwo tych partnerów
- opracowanie metodologii przystosowanej do potrzeb i ustalonych celów

Pescatourisme 83 już przyciągnął zainteresowanie czterech innych stowarzyszeń FLAG z Francji, które zaczęły prace nad podobnymi programami w swoich regionach. Runda próbna odbyła się już w Zatoce Arcachon, zaś poniższe stowarzyszenia FLAG rozważają obecnie możliwość wdrożenia turystyki rybackiej: Marennes Oléron, Etang de Thau oraz Côte Basque.

Koszty i finansowanie

Całkowity koszt trzyletniego projektu to 277 590 €. Suma ta została rozdysponowana w następujący sposób:

71% pensje dla pracowników i składki na ubezpieczenie społeczne

15% usługi takie jak marketing i druk

8% koszty podróży

6% spotkania study visit

Ponadto region pokrył bieżące koszty sprawdzenia, czy łodzie spełniają wszystkie standardy bezpieczeństwa (kamizelki ratunkowe, radia itd. na 11 łodziach oraz podwyższenie barier bezpieczeństwa na 5 łodziach). Wyniosło to około 5 000 €.

Co do finansowania łączny koszt 277 590 € został pokryty w następujący sposób:

- Oś 4 w ramach EFR (fundusze UE i narodowe): 31,9% (86 140 €)
- Fundusze regionalne (Provence-Alpes Côte d'Azur): 52,4%
- Departament Var: 10,5%
- *Communauté d'agglomération* Toulon – Provence – Méditerranée: 5,2%

Informacje o projekcie

Tytuł: Pescatourisme 83
Czas trwania: styczeń 2009 r.– grudzień 2011 r. (3 lata)
Data przygotowania studium przypadku: marzec 2011 r.

Promotor projektu
Marco Polo Echanger Autrement
Remi Bellia, Project Coordinator
tel.: +33 (0) 6 62 42 28 86
remibellia@marcopolo.asso.fr
www.marcopolo.asso.fr

Informacje dotyczące FLAG
Groupe Varois
Claire Lemoine, FLAG Manager
groupefepvarois@gmail.com
tel.: +33 (0) 4 96 11 69 42
Opis FLAG

Wydawca: Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Gospodarki Morskiej i Rybołówstwa, Dyrektor Generalny.
Zastrzeżenie: Dyrekcja Generalna ds. Gospodarki Morskiej i Rybołówstwa odpowiada za całościowe wydanie niniejszego dokumentu, jednak nie odpowiada za jego treść ani nie gwarantuje poprawności danych.